

POSTMODERNOST – RAZNOLIKI POGLEDI NA SVET IN JAZ

Kako razumete Andersonov pojem »pogleda na svet«?

Kaj vse po vašem mnenju vpliva na to, da posameznik razvije določen temeljni pogled na svet?

Navedite štiri različne temeljne poglede na svet po Andersonu! Na kateri del in katero družbo sveta se nanaša ta »zemljevid«? Kako bi kronološko razvrstili omenjene štiri poglede na svet?

Razdelajte postmoderne pogled na svet? V čem je »ironija« tega pogleda pri posameznih skupinah, ki ta pogled predstavljajo?

Kakšen je odnos do »resnice« v vsakem od štirih temeljnih pogledov na svet?

Kateri od štirih pogledov na svet so med seboj bolj in kateri manj kompatibilni? Razložite to na primeru!

Kakšen je koncept »jaza« v vsakem od štirih temeljnih pogledov na svet?

V katerem izmed štirih pogledov oz. v kateri kombinaciji dveh (ali več) pogledov na svet prepoznavate **svoj** pogled na svet? Razložite!

V katerega od štirih pogledov na svet bi uvrstili Andersonov pogled na štiri temeljne poglede na svet? Utemeljite odgovor!

V čem Anderson vidi ključ za preživetje (soobstoj) v današnjem in prihajajočem svetu? Razložite, kako to razumete!

PSIHO(SOCIOBIO)LOGIJA ZAVESTI IN ZAZNAVE

1. Kako se je razvijalo pojmovanje odnosa med organizmom in okoljem?
2. Razložite pojmovanje (osnovano na bioloških eksperimentih z zaznavo), da čutila živih bitij zaradi potrebe biološkega preživetja vrste delujejo kot sistem redukcije in poenostavljanja vstopnih signalov!
3. Opišite nekaj bioloških in nekaj psiholoških eksperimentov z zaznavo! Glavni zaključki!
4. Razložite eksperiment z zverženo sobo in razlago Ittelsona ter Kilpatricka!
5. Kako možgani izbirajo oz. določajo svoj čutni input? Povzemite tudi najbolj radikalno stališče glede tega!
6. Kako poteka vidno zaznavanje?
7. Razložite razumevanje, da sta zaznava in zavest konstrukcija, ne pa registracija »zunanj ega« sveta!
8. Naštejte psihofiziološke in psihosocialne dejavnike človekove zaznave!
9. Z lastnimi primeri razložite vsakega od naštetih psihofizioloških in psihosocialnih dejavnikov človekove zaznave!
10. Kako razumete postavko Maturana in Varela, da je »spomin na doživetje novo doživetje«?

VPRAŠANJA K PETIM AKSIOMOM KOMUNICIRANJA

1. Kakšna je bila osnovna predpostavka avtorjev sistemske teorije komuniciranja v 60-tih letih 20. stoletja? Kako komentirate njihove takratne poskuse z vidika današnjega (postmodernega) razumevanja komuniciranja? Navedite vseh pet aksiomov komuniciranja!
2. Pojasnite aksiom »ne moremo ne komunicirati«! Kaj to pomeni za uspešno sporazumevanje med osebami, ki komunicirajo med seboj? Kako se opisani sistemski pogled avtorjev na to zakonitost komuniciranja razlike od splošne, zdravorazumske rabe izjave, da npr. »dve osebi ne komunicirata«?
3. Pojasnite aksiom »vsebinskega in odnosnega vidika komuniciranja«! Zamislite si nekaj konkretnih stavkov, ki jih oseba sporoči drugi osebi, in analizirajte njihov vsebinski ter odnosni vidik! Razložite pomen večje ali manjše usklajenosti vsebinskega in odnosnega vidika komuniciranja!
4. Pojasnite aksiom »punktuiranja zaporedja dogodkov«! Kako razumete znamenito izjavo Korzybskega, da »Zemljevid ni ozemlje« in trditev Batesona, da »Ime ni imenovana stvar«? Zamislite si eno konkretno izjavo in preizkusite, kako se z različno punktuacijo spreminja njen pomen! Kako si razlagate dimenzijo punktuacije v interakciji socialnega dela?
5. Pojasnite aksiom »digitalnega in analognega komuniciranja«! Primerjajte oba načina glede na logiko posredovanja pomenov, glede na njun razvoj v evoluciji vrste, komentirajte njun odnos glede verbalnega in neverbalnega komuniciranja! Ocenite še druge razlike med enim in drugim načinom komuniciranja! Kaj so glavne prednosti enega in drugega načina in kako sta povezana v vsakdanji medosebni interakciji?
6. Pojasnite aksiom »simetrične in komplementarne interakcije«! Potem ko boste razložili logiko razlike med njima, to ponazorite še na primerih, ki si jih sami izmislite! Navedite primer stopnjevanja ene in druge vrste interakcije in pokomentirajte, kaj to pomeni za oceno vrednosti obeh oblik!

STALIŠČA, STEREOTIPI IN PREDSDODKI

1. Opredelite koncept stališč! Navedite tri dimenzije stališč! Primerjajte pojem stališča s prepričanjem, mnenjem in vrednoto!
2. Razložite, kakšna je vloga stališč! Navedite, nato pa na lastnih primerih pojasnite, kateri so dejavniki oblikovanja in spreminjanja stališč!
3. Opredelite koncept stereotipov! Primerjajte vlogo stereotipov z vlogo stališč! Kakšen je vpliv stereotipov na obnašanje ljudi? Definirajte etnične stereotipe in to ponazorite s čimveč primeri, ki jih poznate iz vsakodnevnega življenja!
4. Opredelite pojem predsodkov! Primerjajte pojem predsodkov s stališči in stereotipi!
5. Naštete in na konkretnih zamišljenih primerih ponazorite spoznavne značilnosti predsodkov!
6. Zamislite si čimveč primerov negativnih in pozitivnih predsodkov iz vašega vsakdanjega življenja! Kakšni so lahko občutki in sodbe, značilni za negativne socialne predsodke v večinskih oz. dominantnih skupinah?
7. Razložite vlogo predsodkov s procesom socialne kategorizacije doživljajske kompleksnosti sveta!
8. Pojasnite izvir predsodkov in to ponazorite na primerih iz svojega vsakdanjega življenja!
9. Kaj vse lahko prispeva k preprečevanju predsodkov?
10. Vpliv predsodkov na obnašanje! Pojasnite na primerih!
11. Na katero pomembno dimenzijo doživljanja stigme s strani stigmatiziranih opozarja Goffman? S katerim psihosocialnim pojavom lahko to povežemo (velja tudi za predsodke)?
12. S kakšnimi vse strategijami se stigmatizirani posamezniki poskušajo obraniti pred napadi na svojo identiteto? Ponazorite na primerih iz vsakdanjega življenja!
13. Razložite pojem »identitetne politike« stigmatizirane osebe! Zamislite si primer stigmatizacije žensk, druge rase ali na področju duševnega zdravja, kjer se stigmatizirana oseba lahko začne »prisilno identificirati s stigmo«, se »infantilizira«!

Vprašanja k socialnim eksperimentom

POVEZANOST SOCIALNIH STALIŠČ Z DEJANSKIM VEDENJEM LJUDI

LaPiere (1934, v Hock 1999: 282-290)

opis eksperimenta
ugotovitve LaPiera
ugotovitve sodobnejših raziskovalcev
vsak član skupine vsaj en primer neskladnosti med stališčem in vedenjem

MOČ; KONFORMNOST IN POSLUŠNOST

1. Zimbardovi (1973) eksperimenti o učinkih moči na posameznika

opis eksperimenta
ugotovitve
komentar k članku Rojeni za gospodovanje
vsaj en primer izkušnje moči – v skupini

2. Aschevi (1952) eksperimenti o skupinskem pritisku

opis eksperimenta
ugotovitve

Moscovicijeva (1979) kritika razlage ter rezultati dodatnih eksperimentov

- vsaj en primer izkušnje spremembe stališča pod skupinskim pritiskom – v skupini

3. Milgramovi (1965) eksperimenti o poslušnosti in samoopravičilih za slepo poslušnost

- opis eksperimenta
- ugotovitve
- ugotovitve kasnejših eksperimentov
- vsaj en primer izkušnje poslušnosti in samoopravičil – v skupini

4. Darley in Latane (1968, v Hock 1999: 295-303): pomoč očividcev osebi v stiski

- opis eksperimenta
- ugotovitve
- ugotovitve kasnejših eksperimentov
- vsaj en primer izkušnje, da niste pomagali osebi v stisku v situaciji z več očitvidci – v skupini

Dodatna vprašanja k socialnim eksperimentom

1. Naštejte nekaj možnih pozitivnih in negativnih učinkov moči na posameznika!
2. Na primeru vzpona Adolfa Hitlerja opišite začarani (samookrepljujoči) krog klečeplazja in lizunstva vladanih na eni strani ter samopašnega vedenja vladarjev na drugi strani!
3. Kako lahko socialna moč spremeni vedenje (osebnost) oseb, ki jim manjka samozavesti?
4. Kako je že kontekst igranega filma Eksperiment vplival na odnose med igralci (razslojevanje, postopno brisanje meje med igro in stvarnostjo)?
5. Kaj nam kaže (k čemu nas navaja) ugotovitev, da prisotnost drugih oseb, ki se ne strinjajo avtoriteti (se ji uprejo), izrazito vpliva na to, da poskusne osebe v 90% odklonijo nadaljnje sodelovanje pri poskusu, kakršen je Milgramov eksperiment o poslušnosti?
6. Kaj označuje pojem »prosocialno vedenje«?